

התורה והמצוה
עלון בענייני מצוה הלכה מנהג
ועיונים בעבודת ה'

עלון מס' 8

שבת קדש פרשת ויקרא ה'תשפ"ה

חומש ויקרא - תורת כהנים

השבת נתחיל בעז"ה את החומש השלישי מחמשה חומשי תורה, הוא חומש ויקרא הנקרא גם **תורת כהנים**, כי ברוב הספר מדובר על עניינים הקשורים לעבודת בית המקדש והמסתעף. בעל ספר החינוך בתחלת פרשתנו מפנה אותנו אל מה שכתב בתחלת פרשת תרומה, מצוה פה מצות בניין בית הבחירה. הדברים ארוכים מאד, וכדאי ורצוי מאד ללמוד עם הנערים הצעירים עניינים אלו. אביא כאן משהו מדבריו שכתב במצות בנין בית הבחירה, ונוגעים גם כאן בעניין מעשה הקרבנות:

... צונו לקבע מקום שיהיה טהור ונקי בתכלית הנקיות לטהר שם מחשבות בני איש ולתקן לבבם אליו בו, והוא ברוך הוא בחר אותו המקום והכינו אל הטובה לבנ"א ... ומתוך הכשר המעשה וטהרת המחשבה שיהיה לנו שם יעלה שכלנו אל הדבקות עם השכל העליוני. ועל דרך הפשט על הצד הזה נפרש שרית השכינה במקום ההוא ... אפשר לומר כי אותו המקום בחרו הא' לברך בני אדם אשר ברא ממנו כמו שאמרנו ... חפץ בחסדיו הגדולים לקבע להם מקום בארץ שיהיה נכון אל טובת הבריות וזכותם, וכל זה מחסדיו על בריותיו. ומכל מקום, לעולם תרבה שם הברכה והקדשה לפי הפעולות הטובות שיעשו שם בני אדם, ואז עם הפעולות הטובות יפתחו מעינות הטוב כנגדו, כי באמת אינה דומה קדשת המקום בחרבנו לקדשתו בישובו.

והנחת הטעם הזה ... תחיב אותנו גם כן לסמך אל הטעם הזה בעצמו לפי הפשט ענין הקרבנות ... הלא אמרנו כי עקרי הלכות תלויין אחר הפעולות, ועל כן כי יחטא איש ... בעשותו מעשה גדול על דבר חטאו, לקחת ממכלאותיו עתודים ולטרוח להביאם אל הבית הנכון אל הכהן וכל המעשה הכתוב בקרבני החוטאים, מתוך כל המעשה הגדול ההוא יקבע בנפשו רע החטא וימנע ממנו פעם אחרת. ... ועוד נוסף דברים ... כי מזה השרש צונו הא' להקריב לעולם מהדברים שלב בני אדם חומד מהם כמו הבשר והיין והפת כדי שיתעורר הלב יותר עם העסק בהם, ולעניי חייב להביא ממצט קמחו אשר עיניו ולבו עליו כל היום. ועוד יש התעוררות אחר ללב בקרבן הבהמות מצד הדמיון שגוף האדם והבהמה ידמו בכל עניניהם לא יתחלקו, רק שבזה נתן השכל ולא בזה. ובהיות גוף האדם יוצא מגדר השכל בעת החטא, יש לו לדעת שנכנס בעת ההיא בגדר הבהמות אחר שלא יחלקם רק הוא לבדו. ועל כן נצטוו לקחת גוף בשר כמוהו ולהביאו אל המקום הנבחר לעלוי השכל ולשרפו שם ... כדי לציר בלבבו ציור חזק שכל ענינו של גוף בלי שכל אבד ובטל לגמרי, וישמח בחלקו בנפש המשכלת שחננו האל שהיא קימת לעולם, וגם לגוף השתף עמה יש קיום בתחיה בסבתה ... כלומר שישמר מן החטא. ובקבעו בנפשו ציור זה, יזהר מן החטא הרבה. והבטיחה התורה שבמעשה הגדול הזה ובהסכמת עושהו שיתנחם על חטאו מלב ומנפש, תכפר אליו שגגתו. וע"ש עוד באריכות.

וכן עוד מחברים האריכו לבאר שרשי עניין הקרבנות והמסתעף. לימוד הדברים הללו נצרך מאד, כדי לקרב אל לבנו את עניין בניין הבית והקרבת הקרבנות. לצערנו, אצל רבים מאד -אף בקרב יראי ה'- עניינים אלו כמעט ואינם תופסים מקום. כבר הזכרתי במקום אחר מה שאמר פעם יהודי המוחזק לת"ח, על עניין הקרבנות בזמננו כאילו ח"ו היום -עד שיבא המשיח וילמד אותנו- אין זה שייך כלל, כי איננו מבינים את עניין הקרבנות כלל וכו'. לא אאריך כאן בדברים הצריכים לזעזע כל יהודי השומעם. חוץ ממה שבגישה כזו אפשר בקלות להגיע לביטול כל מצוות התורה ח"ו (וכפי שאכן דבר אותו אחד באותו אירוע). יצוין כי באותו אירוע נכח ידידי הרה"ג יהודה אפשטיין שליט"א שמחה בפני אותו דורש על הדברים. קשה להאמין, אך רבים מהצבור שם כלל לא הבינו את הבעיה בהצגת הדברים באופן כזה. אלה שאינם רוצים לשמוע, לא ישמעו. אך אלה השואפים לקיים כל מצוות התורה, להחזיר בהם עניינים אלה. כך נהיה מוכנים בעז"ה לבניין בית המקדש במהרה בימינו.

עוד על מצות והגדת לבנך
השלמות לעלון קודם

בעלון הקודם כתבתי כי המצוה התופסת את עיקר הזמן לביליל הסדר מצוות והגדת לבנך. בערב פסח צריך לדאוג שהתינוקות ישנו, כדי שלא ישנו בלילה. ומאותו טעם יהא שלחנו ערוך מבעור"י כדי שבבואו מביה"כ"נ לביתו ימהר לקדש מיד. **בספר מהרי"ל** מובא כי הטעם שאין מקדשים עד הלילה, הוא משום שאכילת הכרפס הוא למען ישאלו התינוקות, וסיפור יצ"מ הוא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך. כלומר: גם השאלות על השינויים וכו', הן חלק ממצוה זו. וכן לאורך כל הלילה, זו המצוה התופסת את עיקר הזמן. הבאתי מכתבו של אחד הקוראים היקרים שליט"א שכתב כי לפני פסח חייב כל כל אדם לעבור על החומר קודם, בדיוק כפי שמגיד שיעור לא ימסור שיעור לפני שהכין קודם. הוספתי על כך כי חלק מההכנה היא להתאמן גם כיצד להתאים את הדברים לכל ילד בפני עצמו. לכל ילד יש את הסגנון שלו, וכל ילד תופס את הדברים בצורה אחרת. אוסיף על כך פרט שהתחדש לי לפני שנים: במסכת ב"ב (כא) מבואר: ואמר רבא סך מקרי דרדקי עשרין וחמשה ינוקי ואי איכא חמשיין מותבינן תרי ואי איכא ארבעין מוקמינן ריש דוכנא. ומפרש רש"י: **ריש דוכנא**. שומע עם התינוקות מפי המלמד וחוזר ומשגירו בפי התינוקות. עכ"ל. כלומר: אותו ריש דוכנא חוזר עם הילדים על הנלמד, אחרי ששמע בעצמו כיצד מסביר המלמד. הסיבה פשוטה: לכל ילד יש את צורת ההבנה שלו, וכדי לעזור לילד להבין טוב יותר את הנלמד, צריך לדעת את האופן בו שמע הילד את ההסבר.

העיקר והטפל ומה שאינו לא עיקר ולא טפל

כהמשך לדברים שכתבתי בעלון הקודם לגבי מצוות והגדת לבנך והמסתעף, אני מביא כאן משל נחמד. איני יודע מה מקורו, ומה היה הנמשל במקור. אני משתמש במשל זה לצורך עניינים בהם אנו עוסקים כעת: מעשה ביהודי שהזמין חליפה אצל חייט במיוחד לכבוד חתונה של קרוב משפחה. ביום החתונה, בא מיודענו לקחת את החליפה, ומגלה שהשולים של החליפה אינם ישרים, אלא באלכסון של סנטימטר או יותר. החייט שראה זאת עמד נדהם ולא הבין כיצד ארע לו כן. הבטיח לו שלמחרת בבקר יתפנה מכל עיסוקיו ויסדר לו את החליפה, אולי אפילו יתפור חליפה אחרת. הבעיה היא שהחתונה

מתקיימת באותו לילה. לפתע עלה במוחו של החייט רעיון: מחר בבוקר תחזור ונראה מה אפשר לעשות. בינתיים, עד שיסודר תלבוש את החליפה, אך תטה את גבך באלכסון לכיוון הנגדי, כך לא ישימו לב שהשוליים אלכסוניים. שמח הלה על הרעיון. לבש את החליפה, הטה את גבו לכיוון הרצוי, וכך הלך לחתונה, כך רקד, וכו'. אחד שראהו אמר לחברו: "רחמנות על הבן אדם הזה. שים לב איך הגב שלו עקום כל כך". ענה חברו: "נכון. אבל רחמנות גדולה יותר על החייט שתפר לו את החליפה. תראה איך הוא היה צריך להקפיד שהשוליים יתאימו במדויק לגב העקום של היהודי הזה".

והנמשל: יש השמים דגש על איזה עניין הקשור למצווה מסוימת. על כך בונים הם תלי תלים של הלכות, ופעמים רבות בא עניין זה על חשבון פרטים עיקריים בקיום המצווה, אך את הפרט השולי עליו שמו את הדגש לא יוותרו לטובת פרטי המצווה עצמה. דוגמא לכך: השנה חל פורים דפרזים בעש"ק. "מעוררים" רבים פרסמו כל מיני עצות כיצד לקיים -או לא לקיים- לפי דעתם את מצוות היום. דוגמא: בעלון אחד פורסמה הוראה: "השנה, המצוה היא לא להשתכר בפורים" (סגנון חדש שנולד בשנים האחרונות). אם רוצים הם לעורר, היה עליהם לעורר על המציאות הגורמת להגיע למצבים מסויימים שאינם לכתחילה. לא שמו לבם אותם מעוררים לפרט אחד: עם קצת מחשבה קל להגיע לנוסחה המדוייקת של קיום מצוות ומנהגי היום כראוי ללא כל חסרון. על העניין העיקרי של פורים שכחו אותם "מעוררים" לעורר: על עצם קיום מצוות "ימי משתה ושמחה"! אצל רוב רובם של אלה שהתאחרו בשנה זו עם הסעודה, קיימת בעיה בעניין זה מדי שנה בשנה בפורים.

בכמה עלונים בהם פורסמו ההוראות הנזכרות, פורסמו גם זמני "כולל ליל פורים", מעמד תפילה בחצות הלילה, וכן באשמורת הבקר (הכל בפורים). לאלה שהשתתפו בכל המעמדים הללו, כמה זמן נשאר להכין את צרכי סעודת פורים? אולי במקום לבטל פרטים ממצוות משתה ושמחה, הרבה יותר פשוט להורות שהשנה אין לקיים את מעמדי התפילה הנזכרים, ובמקום זה לדאוג להכנת צרכי סעודת היום (ולהספיק לישון כמה שעות). בבוקר אפשר להקדיש שעתיים למשלוחי מנות וכו', ואח"כ לשבת לסעודה מכובדת הנמשכת שלש או ארבע שעות). אלא מה? שולי החליפה... ולכן מעמדי התפילה וסדרי הלימוד כבר לא שייך לבטל (כי...?). בעלון הקודם הזכרתי את ה"סגולה" החדשה המתפרסמת בשנים האחרונות: באמצע קיום מצוה דאורייתא של והגדת לבנך, כשמגיעים לתיבות 'ונצעק אל ה' וכו', פוסקים ומתפללים על צרותיהם ועל צרות כלל ישראל וכו'. שוחחתי עם יהודי אחד על אותה סגולה. הלה הסכים שאין זה מן הראוי להרבות אז בתפילה, אך התקשה לוותר על עצם ה"סגולה". הוא אמר "נכון. לא צריך להגזים, אבל קצת להתפלל, בכל זאת...". לא מבין איך תוך מספר שנים בודדות התפרסמה כל כך הסגולה עד כדי שנהפכה לשולי החליפה הנ"ל. כאן לא מדובר בעיקר וטפל, אלא בעניין שאפילו טפל אינו. בליל הסדר יש לעסוק בסיפור יציאת מצרים. אין כל מקום לתפלות על צרות באותו לילה. מאן דהו הרגיש משהו, החליט על סמך כן משהו, העביר הלאה, וכך נוצרה לה "סגולה" חדשה. לא אתפלא אם אשמע על התארגנות להתאסף באמצע הסדר ל"מעמד תפלה".

תופעה חדשה אחרת: החדרת ערכים מסויימים, תוך שימוש בדרך השלילה. דוגמא: כולנו זוכרים את המאורע אותו חווינו כל עם ישראל לפני מספר שנים: בשנת ה' תש"פ התפרצה מגפת הקורונה. אז גזרו השלטונות איסור על קיום מצוות רבות (בעיקר -או: רק- על מצוות גזרו). באותה שנה נאלצו רבים לערוך את הסדר לבד מאימת השלטונות שלא אפשרו לצאת למרחקים מסויימים וכו'. יהודים רבים יראים ושלמים נסחפו אז אחרי החלטות השלטונות (יש לייחד מקום לדבר על התבטאויות מזעזעות שנשמעו אז מפי כמה מנהיגים). באותם ימים עמד אז מנהיג של קהילה מסויימת ודבר על חיוב שמירת הנחיות וכו'. כשדברו על עריכת הסדר לבד, מיד אמר "אדרבה. זו הצורה של והגדת לבנך. כל שנה צריך לעשות כך", וכך עורר על העניין כאילו יש מצוה לערוך את הסדר דווקא עם המשפחה המצומצמת. ברור לי שהוא עכ"פ, היו אז יהודים רבים יראים ושלמים שנסחפו אחרי החלטות השלטונות (יש לייחד מקום לדבר על התבטאויות מזעזעות שנשמעו אז מפי כמה מנהיגים). באותם ימים עמד אז מנהיג של קהילה מסויימת ודבר על חיוב שמירת הנחיות וכו'. כשדברו על עריכת הסדר לבד, מיד אמר "אדרבה. זו הצורה של והגדת לבנך. כל שנה צריך לעשות כך", וכך עורר על העניין כאילו יש מצוה לערוך את הסדר דווקא עם המשפחה המצומצמת. ברור לי שאותו מנהיג מעולם לא המליץ לזוגות צעירים בלי ילדים לעשות סדר לבד, לא לפני אותה שנה ולא לאחר אותה שנה, כנראה הבין שלא כל אחד יכול לנהוג כן. וכפי שכתבתי בעלון הקודם: אין ולא יכולים להיות כללים ברורים כיצד לערוך את הסדר. כל מעמד ליל הסדר צריך להיות בשמחה ובאוירה נעימה.

אגב, גם סגולת 'ונצעק' הנזכרת נולדה אז: היה זוג שלא זכו להפקד בזש"ק ל"ע. אצל ההורים לא יכלו להתארח בגלל הנחיות, ולכן נאלצו לערוך את הסדר בביתם. בקריאת ההגדה, כשהגיעו אל 'ונצעק' החליטו להתפלל על צרתם. בלא"ה, האווירה לא היתה שמחה כ"כ. (כידוע, ליל הסדר זהו אחד הזמנים בהם נכרת העצבות אצל זוגות שלא זכו לזש"ק ל"ע), ובכו והתפללו בדמעות להפקד בזש"ק. תוך פחות משנה נפקדו בזש"ק במזל טוב. אח"כ התפרסם הסיפור עוד ועוד, עד שנפוץ כ"סגולה ידועה מהקדמונים".

אי אפשר שלא לשים לב לאחת ממטרות שלטונות הרשע באותם ימים. יתכן שנדרשה אז זהירות כלשהי, אך לא באופן בו נעשה הדבר אז. כזכור, אסרו אז להתפלל במניין וסגרו את מוסדות הלימוד. היו את אלה שנכנעו מפחד השלטונות, אך היו גם כאלה שהתייחסו להנחיות כאל "מצוה". והיו גם יראי ה' שהמשיכו לקיים המצוות כמו קודם, אף שסבלו מרדיפות על כך. כנראה מה שיודע כל ילד יהודי הלומד תורה, ידעו גם חלק ממחוקקי החוקים אז. הסגר הראשון והקשה ביותר היה בימים של ערב פסח. באותם ימים לומדים ומקבלים הילדים הטהורים את יסודות האמונה בסיפור יציאת מצרים. הסגר הקשה השני היה בימים הנוראים ובחג הסוכות. וכמובן אסרו ללמד בשבוע שאחר חג הסוכות, בו לומדים פרשת בראשית. פעם נוספת: פגיעה ביסודות האמונה. הסגר השלישי היה בדיוק באותם שבועות של פרשיות שמות וארא בא בשלח, בהן קוראים על השעבוד ועל הגאולה.

וה' יעזרנו לחנך כראוי את ילדינו לעבודת ה' בשמחה ולקיים מצוות והגדת לבנך

להערות והארות בעניין העלון:

יחזקאל נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com.

לתרומות: ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס בקופה: 'עדת יראים-אושטרייך' לשונות 'תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק **עדת יראים-אושטרייך** מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב) **בשב"ק פרשת ויקרא:**

מנחה עש"ק ובשב"ק: 6:15. שחרית: 8:30. ערבית מוצש"ק: 7:30. מנחה וערבית ביום חול בשבוע הבעל"ט (פרשת צו): 6:50

שבת קדש פרשת צו ע"פ החל בשב"ק: שחרית בשעה 7:00. ערבית מוצש"ק וליל יו"ט: 7:30.

לע"נ אמי מורתי הצדקנית מרת **חבצלת** בת ר' **מנחם מנדל** ע"ה נלב"ע ד' ניסן ה' תשע"ב